

Rola rodzica w procesie planowania przyszłości zawodowej przez dziecko

Nam rodzicom wydaje się, że znamy swoje dzieci lepiej, niż ktokolwiek inny i doskonale wiemy co jest dla nich najlepsze, lecz jeśli zastanowimy się dłużej nad daną kwestią, może się okazać, że nie jest to tak oczywiste i łatwe, aby nasze pociechy obrały najlepszą dla nich ścieżkę zawodową.

Pomoc dziecku w planowaniu jego przyszłości zawodowej powinno rozpocząć się od lepszego poznania go, tj. jego zainteresowań, talentów, zdolności, temperamentu, umiejętności, cech charakteru, cech osobowości, wartości życiowych, możliwości intelektualnych, stanu zdrowia...

Na początek jednak warto zadać mu kilka podstawowych pytań:

- *Czy lubisz się uczyć?*

- *Jakie przedmioty w szkole lubisz?*

- *Jakie czynności chętnie wykonujesz?*

- *Co Cię pasjonuje/ciekawi, na co poświęcasz czas?*

- *Jakie posiadasz umiejętności?*

- *W jakich sytuacjach czujesz się lepiej? Wolisz pracę w ruchu, wymagającą aktywności, czy raczej pracę siedzącą, umysłową?*

- *Kim chciałbyś/chciałabyś zostać w przyszłości i gdzie pracować?*

Odpowiedzi na powyższe pytania stanowią pierwszy krok w procesie planowania kariery zawodowej naszych pociech, gdyż wiedza o sobie pozwala lepiej poznać swój potencjał i odkryć własne możliwości.

ZAINTERESOWANIA

Każdy człowiek ma pewne zainteresowania, a jest to zakres czynności wykonywanych chętnie i dla relaksu. Pamiętajmy, że wykonując zawód z pasją, dostajemy pieniądze za wykonywanie zadań, które sprawiają nam przyjemność, co znacząco podnosi nasze poczucie satysfakcji z życia. Określenie zainteresowań sprzyja identyfikacji młodego człowieka z wybranymi obszarami zawodowymi oraz zachęca do poszukiwań informacji o kierunkach

kształcenia i zawodach charakterystycznych dla danego obszaru. Lepsze poznanie własnych zainteresowań może znacznie ułatwić wybór szkoły i zawodu.

Obserwując dziecko, można zauważyć, że dużo czasu i uwagi poświęca np. niektórym przedmiotom szkolnym, czy zajęciom pozalekcyjnym. Realizując swoje zainteresowania kształtujemy umiejętności, które bardzo często mogą być przydatne w pracy zawodowej.

Zainteresowania dzielimy na:

- **Techniczne** – pojawiają się podczas wykonywania takich prac, jak: majsterkowanie, proste naprawy sprzętu. Dziecko preferuje czynności, które podkreślają jego siłę fizyczną, zręczność i koordynację ruchową. Dziecko dąży do rozwiązywania konkretnych zadań.

- **Urzędnicze** – przejawiają się w chętnym wykonywaniu typowych czynności biurowych np. prowadzenie korespondencji. Towarzyszy im umiejętność obsługi komputera w zakresie edytorów tekstu, umiejętność obsługi urządzeń biurowych.

- **Naukowe** – przejawiają się w czytaniu czasopism naukowych, które pomagają mu w zrozumieniu siebie i otaczającego go świata. Dziecko o takich zainteresowaniach posiada zdolności matematyczne i naukowe. Preferuje abstrakcje a nie konkretność.

- **Artystyczne** – przejawiają się w uprawianiu form artystycznych lub wzbogacaniu wiedzy na temat, np. rzeźbienia, malowania, tańca, śpiewu, gry na instrumencie, fotografowania, pisania poezji, czy powieści.

- **Spoleczne** – przejawiają się w chęci przebywania z innymi ludźmi, podejmowaniu prac w organizacjach charytatywnych, opiekowaniu się ludźmi. Dziecko o takich zainteresowaniach często wczuwa się emocjonalnie w problemy innych.

- **Przedsiębiorcze** – przejawiają się w motywowaniu i pobudzaniu innych do działania. Charakteryzują się zdolnościami w przekonywaniu, wpływaniu, kierowaniu innymi i byciu przywódcami. Towarzyszy im umiejętność z zakresu zarządzania.

CECHY OSOBOWOŚCI

John Holland również mocno podkreśla *rolę osobowości* w wyborze zawodu przez człowieka. Osobowością traktuje wybór zawodu, który jest odpowiedni do określonej fazy rozwoju człowieka. Wybór zawodu w tym przypadku będzie wyrazem dojrzałości osobowości dziecka w wyborze zawodu.

Według Johna Hollanda wyróżniamy sześć typów osobowości:

- **Typ realistyczny** – mocne strony: koordynacja ruchowa, zręczność, zdolności techniczne, mechaniczne, inteligencja, opanowanie, logika myślenia. Osoby należące do tego typu lubią pracować z rzeczami, takimi jak: narzędzia i maszyny.

Przykładowe zawody: mechanik samochodowy, elektryk, grawer, kierowca, pilot, optyk, tokarz, tapicer i inne zawody rzemieślnicze, leśnik, ogrodnik, rolnik, itd.

- **Typ badawczy** – mocne strony: zdolność do abstrakcyjnego myślenia i twórczego rozwiązywania problemów, zdolności intelektualne, umiejętność korzystania z zasobów informacji, precyzja, dociekliwość. Osoby należące do tego typu dążą do zrozumienia otaczającego świata, poszukują prawdy analizując rzeczy, zjawiska, myśli, uczucia.

Przykładowe zawody: biolog, chemik, fizyk, astronom, meteorolog, antropolog, geograf, geolog, archeolog, farmaceuta, matematyk, programista, historyk, politolog, statystyk, socjolog.

- **Typ artystyczny** – mocne strony: kreatywność, poczucie estetyki, rozwiązywanie problemów w sposób twórczy i nietypowy, bogata wyobraźnia, ekspresyjność, oryginalność. Osoby należące do tego typu lubią zajmować się sztukami pięknymi, muzyką, literaturą, tworzyć nowe rzeczy.

Przykładowe zawody: kompozytor, muzyk, dyrygent, reżyser, pisarz, dekorator wnętrz, rzeźbiarz, malarz, projektant mody, wizażysta, aktor, tancerz.

- **Typ społeczny** - mocną stroną są: uzdolnienia werbalne, zdolność do pracy z ludźmi, pomaganie, opiekowanie się innymi, nauczanie, uzdolnienia handlowe, empatia.

Osoby należące do tego typu lubią pracę z ludźmi.

Przykładowe zawody: nauczyciel, katecheta, trener, psycholog, bibliotekarz, pracownik socjalny, lekarz, pielęgniarka, ratownik, fizjoterapeuta, masażysta, logopeda, policjant.

- **Typ przedsiębiorczy** – mocne strony: umiejętności motywowania i pobudzania innych do działania, kierowanie innymi, przywództwo, elokwencja, towarzyskość, kompetencje organizacyjne. Osoby należące do tego typu preferują pracę z ludźmi ukierunkowaną na korzyści materialne.

Przykładowe zawody: sprzedawca, agent ubezpieczeniowy, akwizytor, zaopatrzeniowiec, menadżer, kierownik, doradca np. podatkowy, notariusz, prawnik.

- **Typ konwencjonalny** – mocne strony: zdolność do eksponowania siebie i swoich celów, kompetencje urzędnicze, obliczeniowe, dokładność, logika myślenia, odpowiedzialność. Osoby należące do tego typu lubią zajęcia i zawody z danymi. Nabywają

umiejętności biurowych, umiejętności związanych z operacjami na liczbach. Lubią porządek i bezpieczeństwo.

Przykładowe zawody: księgowy, urzędnik biurowy, urzędnik bankowy, rzeczoznawca, inkasent, kasjer, recepcjonista, sekretarka, archiwista.

UMIEJĘTNOŚCI

To wszystkie czynności, które potrafimy wykonywać i zdobywamy poprzez naukę w różnych etapach swojego życia (np. obsługa komputera, znajomość języków obcych, posiadanie prawa jazdy).

W szkole, uczeń nabywa umiejętność liczenia i czytania, ale też uczenia się. W czasie wolnym od nauki zdobywa, takie umiejętności, jak np. pływanie, gra w tenisa, taniec, itp.

ZDOLNOŚCI

To możliwość szybkiego i sprawnego zdobywania umiejętności, bądź wykonywania czynności. Najczęściej wyróżnia się zdolności:

OGÓLNE: inteligencja, spostrzegawczość, wyobraźnia, zręczność.

SPECJALNE – ukierunkowane przedmiotowo: językowe, matematyczne, medyczne, plastyczne, techniczne, sportowe.

TEMPERAMENT

Arnold H. Buss i Robert Plomin definiują temperament jako zespół dziedziczonych cech osobowości, które ujawniają się we wczesnym okresie życia jednostki. Cechy te są zdeterminowane genetycznie i ujawniają się już w pierwszym roku życia człowieka. Tak rozumiany temperament stanowi podstawę kształtowania się i rozwoju osobowości.

Wyróżniamy cztery typy temperamentów:

- **Choleryk** – silnie przeżywa emocje, ma dużo energii życiowej, jest aktywny. Lubi dominować i kierować ludźmi, jest urodzonym przywódcą. Trudno go zniechęcić. Jest niezależny i samowystarczalny. Nie ulega wzruszeniom. Wzbudza zaufanie. *Najlepiej sprawdzi się na stanowisku np. kierowniczym, menedżerskim.*
- **Melancholik** – powściągliwy, wyciszony, często się zamyśla. Czasami brakuje mu wiary w siebie. Lubi marzyć. Największe sukcesy odnosi tam, gdzie ważna jest precyzja w wykonywaniu zadań. *Najlepiej sprawdzi się na stanowisku np. księgowego, naukowca, analityka.*

- **Sangwini** – optymista, ktoś towarzyski, beztroski. Lubi być w centrum zainteresowania. Ma poczucie humoru. Nie lubi planów i sztywnych ram zajęć. Nie ma głowy do szczegółów, liczb, przychodzenia na czas. *Najlepiej sprawdzi się na stanowisku, w którym wymagana jest łatwość w nawiązywaniu kontaktów z innymi ludźmi np. przedstawiciel handlowy, sprzedawca, aktor, itp.*
- **Flegmatyk** – osoba cierpliwa, zrównoważona emocjonalnie, łagodna, solidna, dynamiczna, a przy tym dowcipna i życzliwa. Lubi obserwować ludzi, potrafi współczuć i słuchać. Ma zdolności administracyjne. Pośredniczy w rozwiązywaniu problemów i znajduje proste wyjścia. Unika konfliktów. Dobrze znosi naciski. *Najlepiej sprawdzi się na stanowisku np. nauczyciela, mediatora, sędziego, dyplomaty.*

CECHY CHARAKTERU

Słowo charakter oznacza względnie trwałe właściwości postępowania człowieka, w których wyraża się jego stosunek do innych ludzi, do samego siebie, do własnego działania. Cechy charakteru są zauważalne w zachowaniu, działaniu, uczuciach i emocjach, które jesteśmy w stanie kontrolować, wpływać na nie i je kształtować. Planując drogę zawodową, warto je poznać. *(Na przykład, jeśli ktoś jest bardzo dokładny, to szybciej odnajdzie się w zawodach wymagających dużej precyzji, niż ktoś dla kogo są to cechy zupełnie obce.)*

WARTOŚCI ŻYCIOWE

Wartością możemy nazwać wszystko to, co cenne i godne pożądania, co stanowi cel ludzkich dążeń. Wartości odgrywają bardzo ważną rolę w naszym życiu, myśleniu i działaniach. Jeśli dla kogoś wartością jest pomaganie innym, warto wybrać zawód, w którym będzie można tę wartość realizować. Nie powinno się wybierać zawodu pozostającego w sprzeczności z preferowanymi wartościami.

Głównymi grupami wartości są: odpowiedzialność społeczna, władza, indywidualny rozwój, związki międzyludzkie, stabilność i styl życia.

O wartościach trzeba rozmawiać, gdyż dzieci rzadko wiążą to zagadnienie z wyborami edukacyjno-zawodowymi. Wartości zmieniają się w życiu człowieka w zależności od jego aktualnej sytuacji. Praca, aby była zaakceptowana, musi być zgodna z osobistymi wartościami każdego człowieka.

MOŻLIWOŚCI INTELEKTUALNE

Analizując potencjał dziecka, gdy rozważamy wybór dalszej ścieżki edukacyjnej warto zastanowić się, jakie oceny ma dziecko oraz jakie ma zasoby wiedzy i umiejętności. Jeżeli dotychczas wykazywało niską chęć do nauki, to może warto rozważyć podzielenie ścieżki edukacji na różne etapy np. rozpoczęcie nauki w szkole branżowej, co nie wyklucza możliwości kontynuowania nauki w technikum, czy liceum. Tak planując ścieżkę edukacyjną, nasze dziecko łatwiej przybliży wyznaczony przez siebie cel. Nie można przekonywać dziecka do wyborów dających prestiż i pieniądze bez uwzględnienia jego zainteresowań, predyspozycji i umiejętności oraz możliwości zarówno intelektualnych, jak i zdrowotnych.

Rodzicu, warto wierzyć we własne dziecko, ale błędem jest wymuszanie na nim podjęcia nauki w szkole, w której poziom nauczania przekracza jego intelektualne możliwości.

STAN ZDROWIA

To stan cechujący się uzyskaniem dobrego samopoczucia na poziomie fizycznym, psychicznym i społecznym. Odgrywa bardzo ważną rolę w wyborze zawodu. Warto przed złożeniem dokumentów do szkoły ustalić, czy ogólny stan fizyczny nie będzie przeszkodą w spełnieniu wymagań stawianych przez dany zawód (np. wymagana jest siła fizyczna, a w innych dobry wzrok lub prawidłowy słuch itp.).

Rodzicu, zastanów się z dzieckiem nad stanem jego zdrowia (czy aktualny stan zdrowia będzie pozwalał na wykonywanie wymarzonego zawodu - niektóre choroby, dolegliwości mogą uniemożliwić podjęcie wymarzonej roli zawodowej).